

УДК 332.1.

І.А. ФЕДОРЕНКО, к.е.н., доц., НФУ, Харків

ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті запропонована методика оцінки внутрішнього та зовнішнього потенціалу фармацевтичного ринку регіонів України, узагальнено визначення потенціалу фармацевтичного ринку.

In the article the method of estimation of internal and external potential of pharmaceutical market of regions of Ukraine is offered, determination of potential of pharmaceutical market is generalized.

Ключові слова: потенціал, фармацевтичний ринок, регіон, методика оцінки.

Вступ. Сучасний стан економіки України та її регіонів характерний кардинальними змінами в усіх галузях, у тому числі у фармацевтичній, від ефективності функціонування якої залежить здоров'я нації – найвищої цінності держави. У розвитку фармацевтичного ринку, і раціональному використанні фармацевтичного потенціалу зацікавлена практично кожна людина, яка усвідомлює, що в сукупності вони не тільки впливають на індивідуальне та суспільне здоров'я, а й визначають якість і рівень життя.

Реалізація в Україні конституційних гарантій щодо забезпечення основними лікарськими засобами, які задовольняють потреби охорони здоров'я більшості населення в необхідних обсягах і за цінами, доступними як для окремих громадян, так і суспільства в цілому, потребує збереження внутрішнього фармацевтичного ринку України та її регіонів і зміцнення на ньому конкурентних позицій вітчизняних фармвиробників та підвищення фармацевтичного потенціалу. Проблема оцінки фармацевтичного потенціалу як комплексного і ефективного ресурсу розвитку регіонів залишається відкритою, більше того вона стає гальмуючим чинником практики розробки проектів, програм і сценаріїв соціально-економічного розвитку регіонів. Щоб ці програми мали високий рівень якості, необхідна достовірною оцінка початкової бази планування, в нашому випадку – фармацевтичного потенціалу регіонів України. Ця нагальна потреба та її вирішення в методичному й науково-практичному плані зумовила актуальність і стала підставою для вибору теми дослідження.

Постановка завдання. Метою роботи є обґрунтування та забезпечення оцінки потенціалу фармацевтичного ринку регіонів України.

Методологія. Питання дослідження та оцінки різноманітних аспектів потенціалу регіонального розвитку відображені у наукових працях багатьох

вчених-економістів і практиків: З.В.Герасимчука, Л.Л. Ковальської [1], В.В. Максимова [2], В.Б. Родченка [3], Е.Б. Снисаренка, В.П. Божка [4], В.Р.Ткачука [5] та ін.

Так, наприклад, В.В. Максимов пропонує наступну систему показників, що дозволяють оцінити потенціал регіону у цілому, та окремих його локальних потенціалів:

1. Індикатор ефективності використання окремого потенціалу і-го виду розраховується як співвідношення річного доходу від використання і-го виду ресурсу та оцінки потенціалу і-го виду (річна).

2. Оцінку сумарного потенціалу регіону пропонується здійснювати через суму кількості окремих потенціалів, що входять до складу сумарного потенціалу.

3. Індикатор ефективності використання ресурсів регіону пропонує розраховувати як співвідношення сумарного потенціалу регіону та ресурсів, що мають у наявності в регіоні у вартісній формі.

4. Індикатор ефективності використання потенціалу регіону розраховується як співвідношення валового регіонального продукту, одержаного у даному році та річної величини потенціалу регіону [2].

Е.Б. Снисаренко пропонує систему показників оцінки потенціалу, до якої поряд з кількісно вимірюваними показниками включено показники якісної оцінки стану регіону, а саме коефіцієнти коригування базової величини потенціалу за результатами експертного оцінювання, розрахованих шляхом поєднання в одній методиці елементів експертного опитування й соціологічного дослідження [4].

В.Р. Ткачук пропонує методику комплексної оцінки потенціалу регіонів, що базується на визначенні його часткових та інтегрального рівнів, яка дозволяє виявити наявний рівень використання та можливості нарощування потенціалу регіону [5].

Нажаль сьогодні не розроблена комплексна методика оцінки потенціалу фармацевтичного ринку.

Результати дослідження. Вітчизняний фармацевтичний ринок регіонів характеризується критичним рівнем споживчого попиту, нестабільністю його обсягу; коливанням частки імпортованих товарів, абсолютною перевагою препаратів-генериків, низьким рівнем асортиментного забезпечення, незадовільними тенденціями у вітчизняному виробництві, низькою конкурентоспроможністю вітчизняних ліків за межами України, а також неспівставимістю статистичних його характеристик з різними інформаційними джерелами унаслідок недосконалості сучасних форм статистичного моніторингу і звітності. Саме тому слід приділяти увагу підвищенню ефективності потенціалу фармацевтичного ринку регіонів України за допомогою розробки системи його вартісної та кількісної оцінки.

Потенціал фармацевтичного ринку регіону, на думку автора, слід розглядати як запаси й можливості внутрішніх і зовнішніх товарів, котрі використовуються і можуть бути задіяні для забезпечення функціонування та розвитку фармацевтичного ринку в межах конкретного регіону на визначену дату.

Для оцінки потенціалу фармацевтичного ринку регіону автором пропонується виділяти такі найважливіші складові як споживання населенням та просування підприємствами зовнішніх та внутрішні товарів фармацевтичного ринку, а також слід здійснювати їх кількісну та вартісну оцінки.

Отже, оцінку потенціалу фармацевтичного ринку пропонується здійснювати за допомогою визначення кількісних та якісних показників (таблиця 1).

Таблиця 1 – Показники кількісної та вартісної оцінки внутрішнього та зовнішнього потенціалу фармацевтичного ринку регіону

Потенціал	Внутрішній		Зовнішній	
Показники				
Кількісні	$\frac{\text{Кількість упаковок вітчизняних ЛЗ}}{\text{Кількість населення}}$ K_1^B	$\frac{\text{Продаж вітчизняних ЛЗ}}{\text{Кількість населення}}$ K_2^B	$\frac{\text{Кількість упаковок зарубіжних ЛЗ}}{\text{Кількість населення}}$ K_1^3	$\frac{\text{Продаж зарубіжних ЛЗ}}{\text{Кількість населення}}$ K_2^3
Вартісні	$\frac{\text{Продаж вітчизняних ЛЗ}}{\text{Доходи населення}}$ B^B		$\frac{\text{Продаж зарубіжних ЛЗ}}{\text{Доходи населення}}$ B^3	

Розрахункові показники для оцінки зовнішнього та внутрішнього потенціалу фармацевтичного ринку регіону наведено у таблиці 2.

Для розрахунку внутрішнього та зовнішнього потенціалу фармацевтичного ринку автором запропоновано наступні формули:

$$X = \sqrt[3]{\frac{K_{1i}^B \cdot K_{2i}^B \cdot B_i^B}{K_1^B \cdot K_2^B \cdot B^B}}; \quad Y = \sqrt[3]{\frac{K_{1i}^3 \cdot K_{2i}^3 \cdot B_i^3}{K_1^3 \cdot K_2^3 \cdot B^3}}$$

де X – внутрішній потенціал фармацевтичного ринку;

Y - зовнішній потенціал фармацевтичного ринку;

i – номер регіону по порядку (згідно таблиці 2).

Використавши запропоновані формули автором були розраховані та наведені на рисунку 1 оцінки потенціалу фармацевтичного ринку регіонів України.

Таблиця 2 – Розрахункові показники для оцінки потенціалу фармацевтичного ринку регіонів

№ п/п	Регіони	Кількісні та вартісні показники					
		K_1^p	K_2^p	K_3^p	K_4^p	B^p	B^v
1	АР Крим	9,9	5,2	97,59	337,1	0,00758	0,0236
2	Вінницька	14,1	7,4	100,85	333,6	0,00381	0,0126
3	Волинська	4,4	2,2	100,71	304,0	0,00554	0,0137
4	Дніпропетровська	3,9	1,9	167,40	623,4	0,00491	0,0163
5	Донецька	8,9	3,7	82,12	256,5	0,00476	0,0164
6	Житомирська	9,4	3,8	83,78	287,6	0,00555	0,0131
7	Закарпатська	7,0	3,7	109,58	204,0	0,00476	0,0122
8	Запорізька	33,5	20,4	121,74	379,3	0,00538	0,0155
9	Івано-Франківська	17,9	8,5	105,18	302,1	0,00356	0,0122
10	Київська	11,4	6,1	66,76	224,9	0,00366	0,0123
11	Кіровоградська	48,6	29,2	59,39	195,8	0,00590	0,0129
12	Луганська	10,3	4,8	93,54	239,5	0,00640	0,0119
13	Львівська	29,7	9,7	52,69	181,1	0,00487	0,0152
14	Миколаївська	13,4	5,3	70,15	197,4	0,00398	0,0125
15	Одеська	10,8	5,3	90,48	211,8	0,00501	0,0172
16	Полтавська	24,3	14,0	85,59	202,2	0,00517	0,0132
17	Рівненська	31,5	16,5	62,51	160,6	0,00477	0,0113
18	Сумська	15,0	7,2	66,43	208,2	0,00383	0,0110
19	Тернопільська	11,7	7,1	64,37	185,6	0,00381	0,0117
20	Харківська	10,9	5,9	70,29	166,2	0,00542	0,0163
21	Херсонська	9,6	5,4	54,02	153,7	0,00534	0,0148
22	Хмельницька	14,1	6,2	79,47	220,6	0,00453	0,0127
23	Черкаська	12,6	6,2	53,13	162,5	0,00578	0,0135
24	Чернівецька	58,0	31,1	79,81	197,3	0,00793	0,0211
25	Чернігівська	22,2	10,1	89,52	196,5	0,00331	0,0094
26	Київ	19,1	8,5	109,16	290,2	0,00403	0,0150
	Україна	9,9	5,2	90,50	273,1	0,00486	0,0147

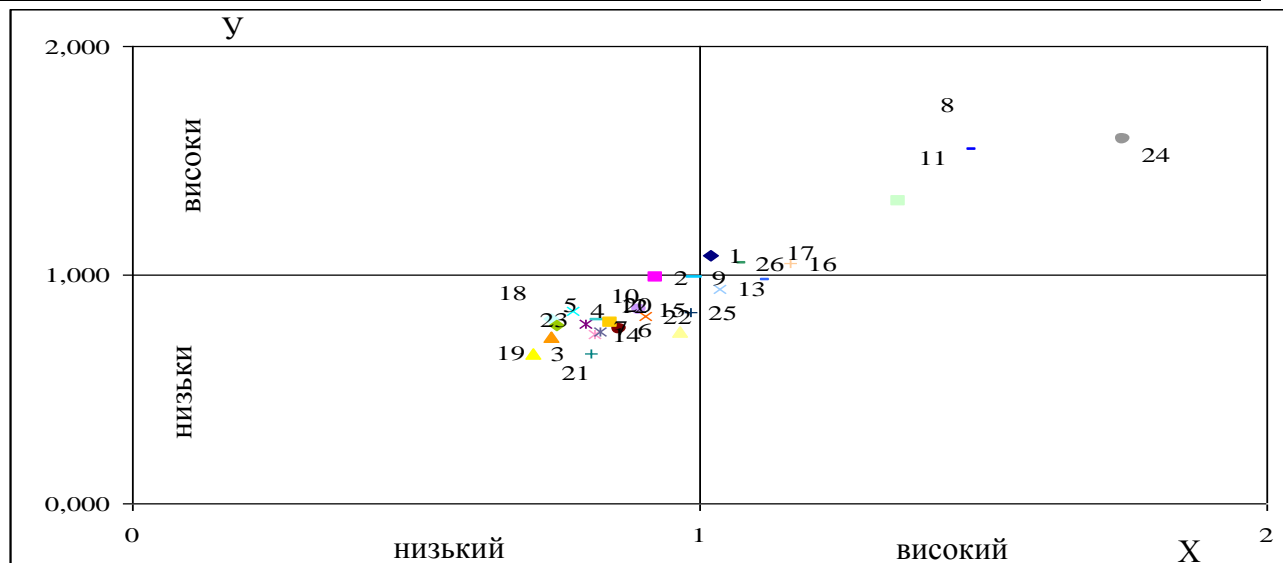

Рис. 1 – Оціночні показники потенціалу фармацевтичного ринку регіонів України (нумерація відповідає номерам регіонів згідно табл. 2)

Таким чином, згідно із запропонованою методикою оцінки потенціалу фармацевтичного ринку регіонів України, виявляється, що більшість регіонів України мають низький потенціал фармацевтичного ринку. Тобто, більшість регіонів з низьким рівнем використання внутрішнього потенціалу практично вичерпали можливості його нарощування, що говорить про необхідність

структурної переорієнтації, вихід на нові ринки збуту, інноваційне спрямування ринку. Високий рівень внутрішнього потенціалу спостерігається у Рівненському та Львівському регіонах, а високий рівень внутрішнього і зовнішнього потенціалу спостерігається у м. Києві, Чернівецькому, Полтавському, Кіровоградському, Запорізькому регіонах та АР Крим. Тільки Вінницький регіон можна віднести до регіону з високим рівнем зовнішнього потенціалу фармацевтичного ринку.

Висновок. З метою підвищення потенціалу фармацевтичного ринку регіонів України в умовах постійно зростаючої конкуренції на внутрішньому та зовнішніх ринках, необхідними є: гармонізація нормативної бази з питань регулювання створення, виробництва, якості, реалізації лікарських засобів з вимогами ЄС та СОТ; створення рівних умов реалізації відповідної продукції українських та іноземних виробників на внутрішньому ринку; запровадження в дію регуляторних актів щодо зменшення впливу на фінансовий стан підприємств галузі змін у податковому законодавстві; зменшення їх митних витрат для виготовлення своєї продукції при використанні складових, які не виробляються в Україні; просування продукції українських виробників на зовнішніх ринках тощо.

Список літератури: 1. Герасимчук З.В., Ковальська Л.Л. Виробничий потенціал регіону: методика оцінки та механізми нарощення / З.В.Герасимчук, Л.Л. Ковальська. – Луцьк: ЛДТУ, 2003. – 242с. 2. Максимов В.В. Экономический потенциал региона (анализ, оценка и использование) / В.В.Максимов – Луганск: ВНУ им. Владимира Даля, 2002. – 360 с. 3. Родченко В.Б. Оцінка туристичного потенціалу Харківської області /В.Б. Родченко, О.В. Вовк // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. - 2006. – № 754. - С. 87 -92. 4. Снисаренко Е.Б. Расчет и анализ инновационного потенциала Харьковского региона / Е.Б. Снисаренко, В.П. Божко // Бизнес Информ. - 2007 – № 3 – 4. – С. 77 – 79. 5. Ткачук В.Р. Методичні підходи до аналізу та оцінки інвестиційного потенціалу регіону / В.Р. Ткачук // Регіон-2004: стратегія оптимального розвитку: Міжнародна науково-практична конференція. Харків, 11-13 листопада 2004 р. – Харків: ХНУ ім.В.Н.Каразіна, 2004. – С.37-38.

Подано до редакції 04.03.2010